

Książ Wielki

(Woj. Małopolskie)

Kościół pw.
św. Wojciecha BM
([o kościele](#))

Krótką historia Książa Wielkiego

Książ Wielki jest miejscowością o bardzo bogatej i ciekawej historii. Pierwsza wzmianka o osadzie pojawiła się w 1120 roku w dokumentach klasztoru cystersów w Jędrzejowie. Właścicielem osady był wówczas komes Stefan herbu Topór, wojewoda krakowski. Pierwsze przywileje miejskie Książ Wielki otrzymał prawdopodobnie za czasów panowania króla Władysława Łokietka. Po otrzymaniu praw miejskich Książ Wielki otrzymał także pieczęć ozdobioną godłem świeżo założonego miasta. Książ Wielki posiada herb, na którym widnieje ręka trzymająca łaciński krzyż. W XIV w. znacznie wzrosła rola Książa, który został miastem powiatowym (1400 r.). Powiat wieloksiążski swymi granicami obejmował m. in. Miechów, Wolbrom, Zarnowiec i Jędrzejów, a granicą północną sięgał rzeki Nidy. W 1485 roku właścicielem miasta stał się Jan z Tęczyna, a następnie biskup krakowski Piotr Myszkowski, który w 1582 roku nabył Książ aktem kupna. W 1585 roku rozpoczął budowę okazałego pałacu na wzgórzu mirowskim.

Kościół pod wezwaniem Św. Wojciecha

Pierwsza wzmianka o kościele i parafii w Książu Wielkim datowana jest na rok 1326. Kościół jest jednonawowy, nie posiadający wieży, a ołtarz jest skierowany ku wschodowi. Architektura wnętrza kościoła ma charakter późnorenansowy. Szczególną uwagę należy zwrócić na bogate stiuki i polichromię w prezbiterium z początków XVIII wieku. Tematycznie są związane z osobą Najświętszej Marii Panny, przedstawione w formie tajemnic różańcowych. Na ścianie północnej prezbiterium znajdują się malowidła wyobrażające Apostołów i Doktorów Kościoła: świętego Ambrożego i świętego Grzegorza.

Dużą uwagę przykuwa ambona z 1682 roku, posiadająca baldachim zwieńczony postacią anioła. W kościele znajduje się sześć ołtarzy: św. Wojciecha z 1777 roku, Chrystusa Ukrzyżowanego z 1778 roku, św. Jana Chrzciciela z obrazem Franciszka Smuglewicza, św. Anny z 1696 roku, oraz Matki Boskiej Anielskiej (Matki Boskiej Różańcowej) z 1904 roku.

Barokowy ołtarz główny Matki Boskiej Wieloksiążskiej pochodzi z 1682 roku i składa się z dwóch kondygnacji imitujących czarny marmur. W centrum ołtarza znajduje się renesansowy obraz nieznanego artysty malarza, ukazujący postać Matki Boskiej Pocieszenia, który zasłynął cudami w 1661 roku.

Do cennych zabytków kościoła należą także organy z 1928 roku.

W kaplicy św. Jana Chrzciciela znajdują się trzy płyty nagrobne Jana Tęczyńskiego, Katarzyny z Tęczyńskich Barzowej i Katarzyny z Łaskich Tęczyńskiej wykute w czerwonym marmurze pochodzące z XVI wieku oraz dwie chrzcielnice, jedna z XIV a druga z XVI wieku.

Zakrystia pochodząca z XV wieku posiada bogatą polichromię z 1765 roku, przedstawiającą byłych proboszczów książkich od 1325 roku, a także piękny obraz

przedstawiający ostatnią wieczerzę nieznanego autora. Przy kościele wznosi się drewniana dzwonnica pochodząca z XVIII wieku oraz posąg św. Wawrzyńca, przeniesiony z rynku. W części wschodniej placu kościelnego rośnie wielowiekowa lipa śledząca dzieje Książa Wielkiego.

Kościół Świętego Ducha i klasztor Augustianów w Książu Wielkim

Jan z Melsztyna, właściciel miasta Książ Wielki, w 1372 roku sprowadził tu zakon augustianów. W 1380 roku ukończył budowę kościoła św. Ducha w stylu gotyckim. Zachowane oryginalne prezbiterium z tego czasu ma smukłe zębra wielobocznego sklepienia, między którymi były pozostawione duże okna, później około 1600 roku od dołu podmurowane oraz zewnętrzne przypory w linii pionowej oparcia zęb - sklepiennych.

Nawa tego pierwotnego kościoła gotyckiego być może miała strop płaski, z drewnianych belek, później przebudowany na renesansowo - manierystyczne sklepienie kolebkowe z lunetami przy oknach bocznych. Budynek zbudowano z kamienia pińczowskiego i częściowo z cegły. W 1558 roku w związku z ruchem arianiskim i kalwińskim duchowieństwo katolickie opuściło kościół parafialny św. Wojciecha i klasztor św. Ducha, powracając tu w 1582 roku, kiedy to biskup krakowski Piotr Myszkowski odkupił miasto z rąk kalwińskich właścicieli Książa - Bonerów od roku 1541.

Miasto i klasztor niszczyły wielokrotnie pożary: w 1383, w 1655, w 1741 i w 1836 roku. Spustoszenia spowodowały w zabudowie miast także dwa trzęsienia ziemi: w 1749 i w 1785 roku.

zdjęcia: Jan Nitecki

zdjęcia w czerwonej obwódce zapożyczono z:

<https://statie.polskieszlaki.pl/zdjecia/wycieczki/2016-11/kosciol-sw-wojciecha-1-1478310440.jpg>

<http://www.ksiazwielki.kielce.opoka.org.pl/Xksiaz/kos15.JPG>

https://musicamsacram.pl/files/instrument/927/xvga_01.jpg